

ŠVENTASIS KAZIMIERAS – KRIKŠČIONIŠKOJO GYVENIMO PAVYZDYS

Romualdas Vėlavičius

Klaipėdos universitetas

Anotacija

Šiame straipsnyje rašoma apie šventąjį Lietuvos globėją – karalaitį Kazimierą. Remiantis literatūros šaltiniais, atskleidžiami šventojo Kazimiero gyvenimo būdo ir asmenybės bruožai, jis iškeliamas kaip sektingas krikščioniškojo gyvenimo pavyzdys. Glaustai aptariama karalaičio biografija to meto religinės ir politinės situacijos kontekste. Apibūdinami šventojo asmenybės bruožai, jo, kaip krikščioniškojo idealo, svarba šiandienos pasaulyje.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: šventasis Kazimieras, karalaitis, šventumas.

Abstract

This article is about patron saint of Lithuania – Prince Kazimieras. According to resources literature this article reveals lifestyle and personality lineaments of Saint Kazimieras. His biography is condensed in the context of that time religion and politics. There are summarized his lineaments of personality and their significance in today's world.

KEY WORDS: saint Kazimieras, prince, sainthood.

Ivadas

Kiekviena gyvenimo diena atneša mums nemažai permainų, netikėtumų, akibrokštų. Visuomenė balansuoja tarp atmestų tiesų ir naujos informacijos, kuri nuolat plūsta iš Vakarų valstybių. Šiandieninis žmogus yra gerokai pasimetęs, nes dažnai susiduria su kosmopolitizmu, ironiškumu, nihilizmu ir vartotojiškumu. Populiarus požiūris, kad šiuolaikiniam žmogui, ypač jauniui, nesvarbios moralinės vertybės, jos traktuojamos kaip bereikšmės praeities ar neapibrėžtos senovės reliktas.

Vis dėlto Dievo kvietimas šventėti, kaip ir prieš kelis tūkstantmečius, šiandien skamba viso pasaulio žmonėms, nepaisant luomo, užimamų pareigų, turto ar neturto. Kardinolas Audrys Juozas Bačkis ingresso iškilmėse 2001 m. pabrėžė, kad „daugelis vyrų ir moterų išgirdo ir pakluso šiam Dievo balsui. Tai drąsūs žmonės, nepabūgę būti šventi. Būti šventam – reiškia būti žmogumi, kuris išdrįsta irtis prieš srovę, kasdien rinktis didesnę gerį, ir būti dosniam – nebijoti išdalyti save kitiems“ (Bačkis, 2001).

Tokį pavyzdį Lietuvoje galime matyti šventojo Lietuvos globėjo Kazimiero asmenyje, kurio širdyje liepsnojo gyvas tikėjimas ir pasitikėjimas Dievu, pasireiškęs meile artimui. Jis ėjo šventumo keliu, todėl, nors ir gyveno prieš kelis šimtmečius, ir šiandien mums gali būti krikščioniškojo gyvenimo pavyzdžiu.

Nors šiandien galime remtis tik negausia literatūra apie šv. Kazimierą, ji puikiai atskleidžia jaunojo karaliaičio, kuris priešinosi karui ir puoselėjo savyje dvasingumą, švelnų būdą.

Šio straipsnio tikslas: aptarti švento Kazimiero gyvenimo ir asmenybės bruožus, kaip krikščioniškos gyvensenos idealą.

Tyrimo objektas: švento Kazimiero gyvenimo ir asmenybės bruožai krikščioniškuoju aspektu.

Tyrimo metodai: literatūros analizė, sintezė.

Šv. Kazimieras gimė 1458 m. spalio 3 d. Krokuvoje, Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio šeimoje. „Karalaitis Kazimieras yra kilęs iš įtakingų ano meto valdovų giminių: jis – pusiau lietuvis, gediminaitis, ir pusiau austras, habsburgietis“ (Rabinauskas, 1993, p. 7).

Kalbant apie šventąjį būtina žinoti, kokioje religinėje aplinkoje augo ir brendo asmenybė. Tiesioginių žinių apie tai nėra daug: „Bet kaip dažnai būna žmogaus gyvenime, taip ir šv. Kazimierui pirmosios žinios apie religiją ir pirmoji jos praktika rado užuomazgą šeimos ratelyje, tėvams savo pavyzdžiu patraukiant ir skatinant“ (Rabinauskas, 1993, p. 11). Visais laikais tėvai, pri-gimtiniai ugdytojai, daro didžiausią įtaką vaiko ugdymui. Todėl apie šv. Ka-

zimierą kalbant kaip apie krikščioniškojo gyvenimo pavyzdį, būtina pabrėžti, kad pats jis augo ir brendo šeimoje, kuri galėtų būti krikščioniškos šeimos pavyzdys. Karalių Kazimierą istorikai dažnai apibūdina kaip nuosaikų, paprastą, išmintingą, tesintį duotą žodį, tiesiakalbį, pamaldų ir pamaldžiai auklėjančią savo vaikus žmogų, o šv. Kazimiero motiną – kaip tikėjime ir religinėje praktikoje atramos ieškančią moterį. Kalbant apie šeimą, „pastebėta, jog jogailaičių religiniame gyvenime ypatingą vietą užėmė šv. Kryžius. Kenčiantis Kristus ir apskritai Kristus (...) bus paveikęs ir šv. Kazimierą, davęs jam jėgų nepalūžti sunkenybėse, kentėjimuose“ (Rabinauskas, 1993, p. 11).

Šv. Kazimiero gyvenimą galima būtų padalinti į dvi dalis: karalaitis, kaip brandus asmuo – krikščionis politinėje ir socialinėje veikloje ir kaip žmogus, atsižadėjęs visų jam teikiamų karališkų privilegijų, šio pasaulio teikiamų malonumų ir skyręs savo gyvenimą maldai, be kompromisų atsidavęs Viešpačiui.

Skaitydami Šv. Kazimiero biografijas pastebime, kad pirmas lemtingas posūkis šventumo link įvyko po nesėkmingo žygio į Vengriją, kai jis atsiskakė karaliaus sosto, garbės ir pašventė savo gyvenimą Švč. Mergelei Marijai. Šiuos įvykius puikiai iliustruoja šv. Kazimiero atvaizdas iš Vilniaus šv. Petro ir Pauliaus bažnyčios, kur karalaitis vaizduojamas kaip paauglys, atstumiantis dvi karūnas: Vengrijos karūną ir karūną, kurią turėjo paveldėti iš savo tėvo po jo mirties. „Anot hagiografinės tradicijos, Kazimieras atsižadėjo žemiškų pretenzijų į Šv. Stepono Karūną ir atsidėjo gilesniam dvasingumui. Gyvenimo patirtis, įgyta politikos ir karo lauke, trylikametį vaikina subrandino labiau negu ilgametis auklėjimas ir mokymas. Lemiamą pasirinkimą išryškina kairėje karalaičio rankoje laikomos iš Viduramžių askezės perimtos priemonės „kūnui tramdyti“. Jos primena, kad suvaldyti save patį – sunkesnis darbas, negu valdyti kitus žmones“ (Ališauskas, 2004, p. 13). Septyniolikmetis Kazimieras įtraukiamas į valstybinius ir politinius reikalus. Tuo metu valstybės santykiai su Bažnyčia buvo pašliję, politinė situacija – sudėtinga. Kazimieras sugebėjo įvesti valstybėje tvarką, išnaikinti plėšikaujančias gaujas, ėmėsi globoti vargšus ir nuskriaustuosius. Jis pasiekė, kad būtų pasirašyta taika su Vengrija ir susitaikyta su Popiežiumi. Nors karinės nesėkmės paveiktas karalaitis ir išsižadėjo karaliaus vainiko, skyrė savo gyvenimą maldai ir atgailai, iš viešojo gyvenimo ir politikos nepasitraukė.

Katalikų Bažnyčiai šv. Kazimieras buvo ištikimas ne tik kaip jos narys, bet ir kaip įtakingas valstybės asmuo: „Kaip buvo pamilęs Bažnyčios vienybę ir žmonių sielų išganymą matyti iš to, kad iš tėvo tokį įstatymą dėl schizmatikų cerkvių išrūpino: „jokių naujų tenebūna statoma, o senos tenetaisomos, idant galutinai sunyktų ir po jų pražuvimo šitaip sunyktų rusiškoji atskalinys-tė, o žmonės, siekdami savo išganymo, prie Katalikų Bažnyčios vienybės

prisidėtų, žinodami, jog be bažnytinės vienybės niekas pasiekti išganymo negali“ (Ankstyvieji (...), 2004, p. 185). Galbūt šiandien toks karaliačio sprendimas būtų vertinamas skeptiškai, bet atsižvelgiant į visą tuometinį istorinį kontekstą, kai ekumenizmo idėjų dar nebuvo, galime daryti tik vieną išvadą, kad karalaitis buvo besąlygiškai ištikimas Romos Katalikų Bažnyčiai. Galima įvertinti ir jo veiksmus: nesinėmė jokių barbariškų veiksmų prieš cerkves, t. y. neįsakė nė vienos sugriauti, o tiesiog leido joms natūraliai sunykti. Atsižvelgę į istorinį kontekstą, galime teigti, kad tuo metu tai buvo gana pažangus diplomatinis sprendimas.

1475 m. karalaitis Kazimieras kartu su tėvu pirmą kartą aplankė Lietuvą. 1482–1483 m. pavaduodamas išvykusį tėvą ir dirbdamas vyriausybės kanceliarijoje Kazimieras pasirodė kaip valstybininkas: „Dvaro aplinkoje jis kėlė moralę, pašalindamas netikusius dvariškius. Su valdininkais buvo teisingas ir paslaugus (...). Stengėsi užtikrinti krašte saugumą ir rimtį; vagims ir plėšikams nedavė ramybės ir pagautus griežtai baudė“ (Rabinauskas, 1993, p. 31). Taigi karalaitis Kazimieras, kaip brandi asmenybė, pasirodė ne tik dvasiniame gyvenime, bet ir politinėje, socialinėje veikloje.

Kitas lemtingas posūkis, vedantis karalaitį šventumo link, buvo jo liga. Susirgęs džiova tėvų karalių prašomas atsisakė moters meilės ir liko ištikimas savo gyvenimo pasirinkimui. Šv. Kazimieras išties gyveno asketiškai: „Nors gyveno karalių rūmuose, bet nevilkdavo švelniais drabužiais, o kai kada ant kūno vilkdavo paslėptą ašutinę ir, kuo labiausiai vengdamas lovos minkštumo lyg paskatos nusidėti, dažnai slapta miegodavo ant plikos žemės“ (Ankstyvieji (...), 2004, p. 53–55).

Askezė buvo neatsiejama nuo nuoširdaus ir gyvo pamaldumo. Nors Kazimierui su tėvu nemažai teko keliauti, „kelionėse karalaičiai kasdien dalyvavo šv. Mišiose, dažnai ėjo sakramentų, meldėsi kelyje ir apsisostojimo vietose (...). Jų palydoje visuomet būdavo kunigų, kartais ir vyskupų“ (Rabinauskas, 1993, p. 29). Nėgana to, „net patį vidurnaktį pakildavo iš patalo, slapta palikdavo miegamąjį ir basomis kojomis, niekam nematant ateidavo į šventuosius namus melstis. Ir nors dažniausiai, kaip įprasta, užrakintos durys jam neleisdavo įeiti vidun, manydavo, kad pakankamai padarysiąs tikėjimui, pakankamai – Dievui bei sau, jei bent pasveikinsiąs Šventąsias sąvaras, ašaromis suvilgysiąs pašventintą slenkstį ir tai atlikęs kiurą naktį praleis melddamasis prie šventovės įėjimo“ (Ankstyvieji (...), 2004, p. 131).

1483 m. Kazimieras iš Lenkijos atvyko pas tėvą į Vilnių. Tai buvo paskutinė karaliačio kelionė, nes jis susirgo – rūmų gydytojai konstatavo džiovą. Medikai skyrė Kazimierui gydymą, kuris prieštaravo jo asmeniniam principams, iškilo klausimas, ar galima savo sielą aukoti dėl sveikatos, net gyvybės. Ši įvykį turbūt tiksliausiai yra aprašęs karaliačio biografas Zacharijas

Ferreris: „Kai pačiame jaunystės susirgo kažkokia lėtine liga ir gydytojai manė, kad nuo jos negalys padėti joks kitas vaistas, tik sugulimas su mergina, ir jo tėvai, ir daugelis artimųjų labai primygtinai patarinėjo, ragino, prašė, kad sutiktų miegoti vienoje lovoje su labai gražia mergaite, kurią iš daugelio buvo išrinkę, ir dėl gyvybės išgelbėjimo atsiduoti glamonėms bei sueičiai, jis labai išmintingai, kaip visada, atsakė norįs verčiau prarasti šį laikiną ir praeisiantį gyvenimą, negu netekti amžinojo ir nenykstamo danguje, ir jiems visiems priekaištavo, kad nesigėdi jam siūlyti neleistino dalyko. O namiškiams dar labiau ir vis smarkiau raginant pasirūpinti žydinčia jaunyste, gyvenimu ir sveikata, ir tiesiog nepakenčiamai maldaute maldaujant, jis atsakė nežinąs kito išganymo ir gyvenimo, tik Viešpatį Kristų, trokštąs mirti, kad būtų su juo ir numatė, kad greitai laiku pas jį dėl tos negalios iškeliausias – taip ir įvyko“ (Ankstyvieji (...), 2004, p. 63–65).

Išvados

Glaustai apžvelgę šv. Kazimiero biografiją, galime užduoti sau klausimą, kuo vis dėlto aktualus šv. Kazimiero asmuo, jo gyvenimas ir jo darbai šiandieniniam krikščioniui? Kaip minėta, apie šventąjį galima kalbėti dvejopai: kaip apie karalaitį, dalyvaujantį politinėje ir socialinėje veikloje, ir kaip apie krikščionį. Vatikano II Susirinkime šiandien visuomenei atstovaujantis žmogus raginamas išmokti „rūpestingai skirti, kurios teisės bei pareigos yra jų kaip Bažnyčios narių, o kurios plaukia iš to, kad jie yra žmonijos visuomenės nariai“ (Lumen Gentium, 36).

Kalbėdami apie šv. Kazimierą turime prisiminti, kad tai buvo žmogus, atsižadėjęs visų karališkų privilegijų ir šio pasaulio teikiamų malonumų ir paskyręs savo gyvenimą maldai, labdarai, Dieviui.

Taigi šiandien krikščionis, ar jis būtų valdovas, ar eilinis visuomenės narys, žvelgdamas į šv. Kazimierą gali išvysti visų pagrindinių krikščioniškųjų vertybių sancaupą, mokyti, kaip jas puoselėti, tapti krikščioniškojo gyvenimo pavyzdžiu šiandieninei visuomenei.

Gauta 2007 07 11

Pasirašyta spaudai 2007 09 10

Spausdinti rekomendavo: doc. dr. A. Ramonas,
doc. dr. V. Gedgaudas

Literatūra

Ališauskas, V. (2004). *Šventasis Kazimieras*. Vilnius.
Ankstyvieji šv. Kazimiero „gyvenimai“. (2004). Vilnius.

- Bačkis, A. J. (2001). *Pamokslas ingreso iškilmėse*. Prieiga internete:
<http://vilnius.lcn.lt/ganytojai/arkivyskupas/homilijos/h20010304/>
- Rabinauskas, P. (1993). *Lietuvos Globėjas šv. Kazimieras*. Vilnius–Kaunas.
Lumen Gentium. (2001). *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*. Vilnius.

SAINT KAZIMIERAS – AN EXAMPLE OF CHRISTIAN LIFE

Romualdas Vėlavičius

Summary

Today God's invitation to sainthood is the same as it was many years ago. Sainthood does not depend on caste, position, wealth and poverty. Cardinal Audrys Juozas Bačkis pointed in the celebration of the ingress in 2001 that: „A great deal of men and women have heard and submitted to God's voice. These people are brave and not afraid of being sacred. If you are sacred it means you are not afraid of rowing against the stream, choosing better life and you are not scared of being generous“. Kazimieras, the patron saint of Lithuania, whose heart was full of belief in God; saint Kazimieras was a person who scintillated love to his close friends and paid his attention to the path of sainthood; saint Kazimieras was a person who lived many centuries ago and despite it he is a real example of Christian life even today.

We do not have much literature about saint Kazimieras, but the facts we know describe him as having a kind character. It was known he was interested in art of spirit and was against struggles. The aim of this article is to reveal saint Kazimieras's life and his individuality for showing his ideal christian pattern of life. The object of this work is saint Kazimieras life and his individuality in the light of christian facts. methods of research are literary analysis and synthesis.

Saint Kazimieras was born on October 3rd, 1458 in Krokva in the family of the King of Poland and the Grand Duke of Lithuania. By descent saint Kazimieras was related to two kings of that time. It means he was half-breed Lithuanian, descendant from Gedeminas's dynasty (gediminaitis) and half-breed Austrian, descendant from Habsburg's dynasty (habsburgietis). Talking about him as a saint it is very significant to examine his religious surroundings where he grew up and matured. However we do not have enough facts about his surroundings. The fact is that the first buds of religion started in his family and his parents were the best example for him.

On the one hand we can divide Kazimieras's life into two separate parts. One of them states that he was a matured figure for political and social spheres. On the other hand he was a person to whom special privileges were not

necessary. The aim of his life was a prayer and all the rest time was sacrificed to God.

If we read Saint Kazimieras's biography, we will know who showed him the way toward a prayer. It occurred after unlucky move to Hungary when he refused to come to the throne and honorific. He devoted his all time and his life to Blessed Virgin Mary. All these facts are illustrated in Saint Kazimieras picture in the church of St. Peter and Paul in Vilnius. There is a teenager repudiating two crowns. One of them is from Hungary and the other one he had to inherit after his father's death. At the age of 17 he was involved into social and political actions. At that time there was a conflict between the church and the state. Despite that Kazimieras was able to set to rights: robbers were chased off and the poor was taken care of. He struggled for the peace of Hungary greatly. Of course Saint Kazimieras refused the crown of King and started devoted himself prayers. Nevertheless he enjoyed participating in politics, too.

There is no doubt about his saint. There are some facts which state being him moral. He declined a woman's love and stayed loyal to what he had been chosen before – a prayer. St. Kazimieras led an austere life. Although he lived in a palace, he did not like wearing soft clothes but preferred rough ones. Instead of lying on a soft bed he used to sleep on a hard one. He became an extremely devout and ascetic man.

Kazimieras arrived to his father in Vilnius in 1483. This was his last visit the doctors announced that he was ill with tuberculosis. Of course he was given urgent treatment by the doctors of the palace. Then he was faced with the dilemma of choosing between medical science and moral principles. He asked himself if it were fair to sacrifice his soul for his health and life. "Early in life he caught a disease and the doctors thought that there was no cure against it. His parents and members of the family told him to make love with the pretty lady who had been already chosen by his parents. They were sure the lady's love and contacts with him could help him to recover from his illness. But a proposal was not acceptable to Kazimieras. He emphasized perpetuity but not temporality. Saint Kazimieras was absolutely confused and he rebuked them for such inadmissible proposals. The Lord was the only thing in his life and his wish was to die staying together with God. Thanks to god his dream came true".

After surveying saint Kazimieras biography we could rise a question to ourselves: „Why is he a person of high standing nowadays?“, „Why are his life and all his activities so significant to today's Christians?

As I have mentioned before saint Kazimieras can be described in two ways: first of all he was a prince, he was very matured for participating in poli-

tics and social sphere. The Second Vatican Council discussed the relationship of the church with the modern world, that today's Christians must learn to distinguish between matters of belief and they must know their rights and duties as members of the church and as the community members.

Saint Kazimieras was a man who refused all the royal privileges and modern world luxury. Such things as prayers, charity and trust in God were what he needed in the world.

Summarizing, we can make a conclusion that today's Christian, whether his being a king or an ordinary man, should be full of christian morality and set a good example for the rest.